

21 Απριλίου, 1992

[ΠΙΚΗΣ, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, Διοτίς]

ΖΩΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ,

Εφεσείουσα-Ενάγουσα,

v.

THE CYPRUS PHASSOURI PLANTATIONS CO LTD,

Εφεσιβλήτων-Εναγομένων.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 7837)

Αμέλεια — Εργατικό ατύχημα — Ασφαλές σύστημα εργασίας — Δεν υπάρχει απόλυτη υποχρέωση στον εργοδότη να επινοήσει σύστημα εργασίας το οποίο να είναι απαλλαγμένο κινδύνων — Μακρά και καθιερωμένη πρακτική θεωρείται γενικά, όχι όμως και τελεσίδικα, πως είναι ισχυρή μαρτυρία που τείνει να αποδείξει πως το σύστημα εργασίας είναι εύλογα ασφαλισμένο. 5

Αμέλεια — Εργατικό ατύχημα — Αιτιώδης συνάφεια — Ανάγκη να καταδεικνύεται πάντοτε η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της τυχόν αδυναμίας του συστήματος εργασίας ή της τυχόν παράλειψης μέρους από τον εργοδότη με το ζημιογόνο αποτέλεσμα. 10

Ενώ η εφεσείουσα, που ήταν υπάλληλος της εφεσιβλήτης, ασχολείτο με το κόψιμο πορτοκαλιών από τους πορτοκαλεώνες της εφεσιβλήτης στο Φασούρι, η σκάλα στην οποία ήταν ανεβασμένη "έγειρε" με αποτέλεσμα η ενάγουσα να πέσει στο έδαφος και να τραυματισθεί. Το σύστημα εκκοπής που εχρησιμοποιείτο από πολλά χρόνια ήταν το εξής: Η κάθε εργάτρια ανέβαινε στο δέντρο με τη βοήθεια μονής σκάλας από αλουμίνιο, την οποία ακουμπούσε στα κλαδιά του δένδρου. Η εκκοπή των πορτοκαλιών γινόταν με τη βοήθεια ψαλιδιού και τα κομμένα πορτοκάλια τοποθετούνταν σε τσάντα που η εργάτρια είχε στερεωμένη στον ώμο της. Όταν η τσάντα γέμιζε, η εργάτρια κατέβαινε από τη σκάλα, άδειάζε την τσάντα σε παρακείμενο καροτσάκι και ξαναέβαινε για να επαναλάβει την ίδια διαδικασία. Το πρωτόδικο Δικαστήριο απέρριψε την αγωγή της εφεσείουσας, διότι έκρινε ότι δεν είχε αποδειχθεί ότι το σύστημα εργασίας ήταν ανασφαλές και διότι δεν είχε καταδειχθεί ο λόγος για τον οποίο η σκάλα έπεσε στο έδαφος, ούτως ώστε να είναι δυνατό να αποφασισθεί κατά πόσο η εφεσιβλήτη ευθυνόταν ή όχι. 20 25

Αποφασίσθηκε ότι:

(α) Το καθήκον του εργοδότη να παρέχει εύλογα ασφαλές σύ- 30

5 στήμα εργασίας εκπληρώνεται αν οι προφυλάξεις που λαμβάνονται είναι εύλογα ασφαλείς και ανάλογες με τον εμπλεκόμενο κίνδυνο λαμβανομένων υπόψη των αναγκαίων εγγενών κινδύνων της διεξαγόμενης εργασίας. Δεν υπάρχει απόλυτη υποχρέωση που να βαρύνει τον εργοδότη να επινοήσει σύστημα εργασίας το οποίο να είναι απαλλαγμένο κινδύνων. Μακρά και καθιερωμένη πρακτική θεωρείται γενικά, όχι όμως και τελεσίδικα, πως είναι ισχυρή μαρτυρία που τείνει να αποδείξει πως το σύστημα εργασίας είναι εύλογα ασφαλισμένο.

10 (β) Για να αποδειχθεί ευθύνη για αστικό αδίκημα θα πρέπει να αποδεικνύεται αμέλεια ή παράβαση νομικού καθήκοντος καθώς επίσης και ότι η παράβαση αυτή συνδέεται με αιτιώδη συνάφεια με το ζημιογόνο αποτέλεσμα. Το βάρος της απόδειξης και των δύο αυτών στοιχείων βαρύνει τον ενάγοντα και δεν μετατοπίζεται

15 κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες. Στην παρούσα περίπτωση, εφόσον δεν είχε καταδειχθεί η ακριβής αιτία της πτώσης της σκάλας, δεν ήταν δυνατό για το Δικαστήριο να προβεί σε οποιοδήποτε εύρημα για ευθύνη της εφεσίβλητης.

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα.

20 Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

Athanasίου v. The Attorney General (1969) 1 C.L.R. 160

Elia v. Progress Shipping (1978) 1 C.L.R. 327

Stavrou v. Orfanides & Murat (1982) 1 C.L.R. 663

Kitros v. Salto Shipping (1984) 1 C.L.R. 898

25 *Wilsher v. Essex Area Health Authority [1988] 1 All E.R. 871*

Golfar v. Coggins & Griffith (Liverpool) Ltd [1943] 76 Ll.L.Rep. 1, A.C. 197.

Έφεση.

30 Έφεση από την ενάγουσα κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Κωνσταντινίδης, Π.Ε.Δ. και Νικολάτος, Ε.Δ.) που δόθηκε στις 30 Ιανουαρίου, 1989 (Αρ. Αγωγής 2583/87) με την οποία η αγωγή της αποζημιώσεως για αμέλεια και παράβαση νομικού καθήκοντος απορρίφθηκε.

35 **Κ. Δημητριάδης, για την εφεσεύουσα.**

Μ. Κουκκίδου (Δνίς) για Κ. Κακογιάννης, για τους εφεσιβλήτους.

ΠΙΚΗΣ, Δ.: Την απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Δικαστής Γ. Χρυσοστομής.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΗΣ, Δ.: Η εφεσείουσα-ενάγουσα ήταν 5
υπάλληλος των εφεσιβλήτων-εναγομένων και η δουλειά
της ήταν το κόψιμο πορτοκαλιών από τους πορτοκαλιώ-
νες των εφεσιβλήτων στο Φασούρι. Το κόψιμο γινόταν με
τη χρήση μονής σκάλας από αλουμίνιο. Οι εργάτριες
ακουμπούσαν τις σκάλες στους κλάδους των δένδρων και 10
ανέβαιναν σε αυτές, απ' όπου με τη βοήθεια ψαλιδιού, έκο-
βαν τα πορτοκάλια και τα έβαζαν σε μια τσάντα που είχαν
στερεωμένη στον ώμο τους. Σε κάποιο στάδιο που έκριναν
οι ίδιες και αφού κάποια ποσότητα πορτοκαλιών μαζεύο-
ταν στις τσάντες, κατέβαιναν από τη σκάλα και άδειαζαν 15
τα κομμένα πορτοκάλια από τη τσάντα τους σε παρακεί-
μενο καρότσι. Αυτή η μέθοδος εκκοπής χρησιμοποιείται
για πολλά χρόνια.

Στις 24.3.87, η εφεσείουσα μαζί με άλλες 4 εργάτριες
ήταν ανεβασμένες στις σκάλες και έκοβαν πορτοκάλια με 20
τον πιο πάνω περιγραφόμενο τρόπο, από μια συγκεκριμέ-
νη πορτοκαλιά. Ενώ ασχολούντο με την εκκοπή, η σκάλα
της εφεσείουσας, όπως η ίδια ανέφερε, "έγειρε" και έπεσε
από τη σκάλα στο έδαφος και τραυματίστηκε.

Σαν αποτέλεσμα, καταχώρησε αγωγή εναντίον των εφε- 25
σιβλήτων για αποζημιώσεις για αμέλεια και παράβαση νο-
μικού καθήκοντος.

Οι ειδικές και γενικές αποζημιώσεις της εφεσείουσας
συμφωνήθηκαν για το ποσό των £4.266. Η υπόθεση εκδι-
κάστηκε για το θέμα της ευθύνης, η οποία βασίστηκε στο 30
καθήκο του εργοδότη να παίρνει όλες τις εύλογες προφυ-
λάξεις για την ασφάλεια των υπαλλήλων του και στο κα-
θήκο του να διατηρεί ή και να παρέχει ένα εύλογα ασφα-
λές σύστημα εργασίας.

Μιλώντας για το καθήκο του εργοδότη να παρέχει εύλογα ασφαλές σύστημα εργασίας, είναι χρήσιμο να αναφερθεί σε αυτό το στάδιο πως το καθήκο αυτό, όπως έχει νομολογηθεί, εκπληρώνεται αν οι προφυλάξεις που λαμβάνονται είναι εύλογα ασφαλείς και ανάλογες με τον εμπλεκόμενο κίνδυνο, λαμβανομένων υπόψη των αναγκαία εγγενών κινδύνων της διεξαγόμενης εργασίας. Δεν υπάρχει, συνεπώς, απόλυτη υποχρέωση που να βαρύνει τον εργοδότη να επινοήσει σύστημα εργασίας, το οποίο να είναι απαλλαγμένο κινδύνων. Μακρά και καθιερωμένη πρακτική θεωρείται γενικά, όχι όμως και τελεσίδικα, πως είναι ισχυρή μαρτυρία που τείνει να αποδείξει πως το σύστημα εργασίας είναι εύλογα ασφαλισμένο. (Βλ., μεταξύ άλλων, *Savvas Athanassiou v. The Attorney General* (1969) 1 C.L.R. 160, *Elia v. Progress Shipping & Others* (1978) 1 C.L.R. 327, *Stavrou v. Orfanides & Murat and Others* (1982) 1 C.L.R. 663, *Kitros v. Salto Shipping* (1984) 1 C.L.R. 898).

Το πρωτόδικο Δικαστήριο αφού ανέλυσε και αξιολόγησε την ενώπιον του μαρτυρία, κατάληξε στο συμπέρασμα πως δεν αποδείχθηκε ότι το σύστημα εργασίας ήταν ανασφαλές ή ποια ήταν η αιτία της πτώσης της εφεσείουσας και απόρριψε την αγωγή.

Η εφεσείουσα, με την παρούσα έφεση, προσβάλλει τα πιο πάνω συμπεράσματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου σαν λανθασμένα και ο δικηγόρος της, εισηγήθηκε πως με βάση τη μαρτυρία που αποδέκτηκε το Δικαστήριο, αποδείχθηκε αμέλεια ή/και παράβαση νομικού καθήκοντος από μέρους των εφεσιβλήτων, καθώς και η αιτία της πτώσης.

Αντίθετη εισήγηση έγινε από τη δικηγόρο των εφεσιβλήτων, η οποία και υποστήριξε την ορθότητα της πρωτόδικης απόφασης.

Το σχετικό απόσπασμα του πρωτόδικου Δικαστηρίου που οδήγησε στην απόρριψη της αγωγής αναφέρεται στις σελ. 44 και 45 των πρακτικών της έφεσης και έχει ως ακολούθως:

"Με τις πιο πάνω βασικές αρχές υπόψη, κρίνουμε πως η χρησιμοποίηση της σκάλας του τύπου που χρησιμοποιούσε η Ενάγουσα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί, χωρίς άλλο, ανασφαλές σύστημα εργασίας. Από τη μαρτυρία και όχι μόνο των μαρτύρων που κά- 5
λεσαν οι Εναγόμενοι, η χρησιμοποίηση τέτοιας σκάλας εμφανίζεται να είναι μέθοδος κατάλληλη, σε αντιδιαστολή με άλλες μεθόδους που αναφέρθηκαν χωρίς όμως να υποστηριχθούν από οποιοδήποτε ως εναλλακτικές λύσεις. Ο Λ. Ττοφαρίδης κατάθεσε ότι τέτοιες 10
σκάλες χρησιμοποιούνται από τους Εναγόμενους εδώ και 20 χρόνια και ότι η ίδια μέθοδος ακολουθείται γενικά. Αντίθετη μαρτυρία δεν υπάρχει και δεν έχουμε λόγους για τους οποίους θα μπορούσαμε να απορρίψουμε 15
τη μαρτυρία του Λ. Ττοφαρίδη.

Τα παράπονα της Ενάγουσας και των μαρτύρων που κάλεσε, δεν αναφέρονται στη χρησιμοποίηση της σκάλας ως μεθόδου εργασίας. Όπως σημειώσαμε, αναφέρονταν στο βρεγμένο έδαφος, στη τσάντα που κρατούσαν και στο γεγονός ότι η ταυτόχρονη κοπή λεμονιών από αριθμό εργοδοτούμενων από το ίδιο δέντρο, κάτω από ορισμένες συνθήκες προκαλούσε μετακίνηση ή λύγισμα των κλαδιών πάνω στα οποία ήταν στερεωμένη η σκάλα. Και αν δεχόμαστε, όμως, ότι τα πιο πάνω αποτελούσαν αδυναμίες του συστήματος, η κατά- 20
σταση δεν θα άλλαζε. Δεν υπάρχει μαρτυρία αναφορικά με το κατά πόσο οτιδήποτε απ' αυτά ήταν η αιτία της πτώσης της Ενάγουσας. Η μαρτυρία της Ενάγουσας και των μαρτύρων που κάλεσε δεν είναι συντελεστική στον εντοπισμό της συγκεκριμένης αιτίας που προκάλεσε την πτώση της Ενάγουσας. Ούτε η Ενάγουσα ούτε άλλη εξήγησαν γιατί εκείνη την συγκεκριμένη στιγμή "έγειρε" η σκάλα. Είναι στοιχειώδες ότι η όποια αδυναμία του συστήματος εργασίας ή η όποια παράλειψη μέ- 30
ριμνας από τον εργοδότη, για να έχει σημασία, πρέπει να αποδεικνύεται ότι συνδέεται με αιτιώδη συνάφεια με το ζημιογόνο αποτέλεσμα. Διαφορετικά, είναι θεωρητική και απρόσφορη ως βάση για θεμελίωση αστικής ευθύνης." 35

Έχουμε τη γνώμη πως τα συμπεράσματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου είναι ορθά και μάλιστα τα μόνα που θα μπορούσαν να εξαχθούν από τη μαρτυρία που αποδέκτηρε το Δικαστήριο. Πράγματι η ενάγουσα δεν κατόρθωσε να αποδείξει ούτε την ισχυριζόμενη αμέλεια, ούτε την αιτία της πτώσης. Στην πραγματικότητα δεν έδωσε καμιά εξήγηση για τη πτώση και θα ήταν αυθαίρετο από το πρωτόδικο Δικαστήριο, με βάση τη μαρτυρία όπως την αποδέκτηρε, να καταλήξει σε οποιοδήποτε συμπέρασμα που να αποδίδει αμέλεια στους εφεσίβλητους.

Είναι νομολογημένο πως, η αιτιώδης συνάφεια πρέπει να συνδέεται με το ζημιογόνο αποτέλεσμα. Για να αποδειχθεί ευθύνη για αστικό αδίκημα θα πρέπει να αποδεικνύεται αμέλεια ή παράβαση νομικού καθήκοντος, καθώς επίσης και ότι η παράβαση αυτή επέφερε το ζημιογόνο αποτέλεσμα. Το βάρος της απόδειξης και των δυο αυτών στοιχείων βαρύνει τον ενάγοντα και δεν μετατοπίζεται κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες. Κάποια νομολογία δημιουργήσε κάποια διαφοροποίηση στον κανόνα αυτό, που όμως δεν χρειάζεται να αναλύσουμε, γιατί το όλο θέμα το ξεκαθάρισε από πιθανές παρερμηνείες η υπόθεση *Wilsher v. Essex Area Health Authority* [1988] 1 All E.R. 871, την οποία υιοθετούμε και στην οποία αποφασίστηκαν τα ακόλουθα:

"Where a plaintiff's injury was attributable to a number of possible causes, one of which was the defendant's negligence, the combination of the defendant's breach of duty and the plaintiff's injury did not give rise to a presumption that the defendant had caused the injury. Instead the burden remained on the plaintiff to prove the causative link between the defendant's negligence and his injury, although that link could legitimately be inferred from the evidence."

Επίσης, στην υπόθεση *Golfar v. Coggins & Griffith (Liverpool) Ltd* [1943] 76 Ll.L.Rep. 1, 4 A.C. 197, 203, που αναφέρθηκε στην υπόθεση *Stavrou* (ανωτέρω), στη σελ. 672, αναφέρονται τα εξής ως προς το τι πρέπει ο ενάγων

να αποδείξει σχετικά με το ελαττωματικό σύστημα εργασίας για το οποίο παραπονείται.

"... the plaintiff must allege and prove specifically what is the defect in the system of which he complains. In other words, it is not sufficient that the system adopted was in fact unsafe, he must show something which could reasonably have been done or omitted which would have made the system reasonably safe and that this failure was the cause of his accident."

Η εφεσείουσα δεν απέδειξε, όπως είπαμε, ότι το σύστημα εργασίας ήταν ελαττωματικό, ούτε την αιτία της πτώσης. Ο δικηγόρος της εφεσείουσας, αναπτύσσοντας την επιχειρηματολογία του, εισηγήθηκε πως η αιτία της πτώσης οφειλόταν στο γεγονός ότι η σκάλα "έγειρε" επειδή βούλιαξε στο έδαφος που ήταν βρεγμένο και λασπωμένο από τη βροχή. Η εισήγηση αυτή μας προβλημάτισε. Όμως, από την όλη μαρτυρία, δεν προκύπτει κάτι τέτοιο. Τουναντίον, το μόνο παράπονο που διατυπώθηκε ήταν ότι το βούλιαγμα δημιουργούσε πρόβλημα, γιατί η σκάλα γινόταν πιο βαρειά και σε ορισμένες περιπτώσεις χρειαζόταν και η βοήθεια άλλης εργάτριας για τη μετακίνησή της. Δεν υπήρξε καμιά μαρτυρία ότι η σκάλα "έγειρε" επειδή βούλιαξε στο έδαφος ή επειδή γλύστρισε στη λάσπη.

Για όλους τους πιο πάνω λόγους, η έφεση απορρίπτεται με έξοδα σε βάρος της εφεσείουσας.

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα.